

Wolfgang Kessler

Az uralkodó logika ellenében

Miért olyan aktuális a Hegyi Beszéd?

Arra a kérdésre, hogy miért olyan aktuális ma a Hegyi Beszéd, azt válaszolnám: Azért, mert ma éppúgy meg kell kérdőjeleznünk gondolkodásunkat és cselekvésünket, ahogyan 2000 évvel ezelőtt Jézus megkérdőjelezte korának gondolkodását és cselekvését.

Az akkori és a mai valóságot természetesen nem lehet közvetlenül összehasonlítani, de a bejáratott gondolkodási és cselekvési struktúrákat igen. Évtizedek óta egyre inkább kiéleződnek ugyanazok a problémák – és mi mindig ugyanazokkal a javaslatokkal és stratégiákkal válaszolunk rájuk, amelyek eddig nem oldották meg a problémákat.

Vegyük például a Közel-Keletet. Izrael több mint negyven éve erőszakkal tart megszállva palesztin területeket. A palesztin népesség egy része szintén erőszakkal válaszol erre. Az izraeli kormány a maga részéről háborúval és növekvő elnyomással válaszol. Hasonló a helyzet Afganisztánban. Először a Vörös Hadsereg szállta meg az országot, aztán az USA felfegyverezte a tálibokat, majd a tálibok erőszakkal reagáltak, mire agresszióval fosztották meg őket a hatalomtól. Most újraindult az erőszak körforgása. Az eredmény: egyre több halott, egyre kevesebb demokrácia. Irakban az USA a nemzetközi joggal ellentétes támadó háborút indított, s ez egy egész társadalmat rombolt szét. Az eredmény annyi, hogy Irakban ma több erőszak van, mint valaha.

Másik példa: a pénzügyi válság. Nem derült égből jött csapás, hanem megvan az előtörténete: Negyven éve egyre több pénz folyik a pénzpiacba. Az amerikai jegybank dollárjai, a kölaból származó milliárdok, nyugdíjalapok és biztosítások pénzei, be nem fektetett nyereségek – ezeket a vagyontömegeket a pénzpiacokba helyezik, egyetlen céllal: hogy a lehető leggyorsabban még több pénzt csináljanak ebből a pénzből. Ráadásul a bankok és a tőkebefektetők egyre ravsza- szabul kieszték az eszközöket, egyre látványosabb befektetési formákat

hoznak létre. Az ellenőrzés nem volt kívánatos, azt mondták, ítéljen a szabad piac. Létrejött tehát egy fedezet nélküli befektetésekből álló kártyavár, amelynek össze kellett omlania.

Vagy gondoljunk a gazdaságpolitika- rára. Negyven éve azon az egyetlen tantételen nyugszik, amely így hangzik: A mai nyereségek a holnap befektetései, a holnap befektetései pedig a holnapután munkahelyei. Ebből adódik a legtöbb választási kampány és választási jelölt gazdasági programja: Ha a vállalatok jobban keresnek, akkor több munkalehetőséget teremtenek, az embereknek több pénzük lesz, és többet vásárolhatnak. Ez jól cseng. Csak sajnos gyakran nem igaz. Sok befektetés van, a munkahelyek száma mégis csökken. A szegények és a gazdagok közötti szakadék a fellendülés idején is nagyobb lett. Szinte mindenki növekedésről álmodik, de ez nem oldja meg a bajokat, és beleütközik a környezet határaiba. Noha mindenki tudja, hogy ez így van, a legtöbben többnyire dacosan az örök „Csak így tovább!”-ba csimpaszkodnak. Így aztán megmaradnak a gondok, mivel a régi gondolkodással és cselekvéssel nem lehet megoldani őket. Terjed a beletörődés és a félelem. Félelem a jövőtől.

Alighanem így volt ez 2000 évvel ezelőtt is. Jézus egy szétszakadt, gyűlölettel teli világban találja magát. Az emberek egy megszálló hatalomtól szenvednek. Brutális kizsákmányolás uralkodik. Az uralkodók szigorú vallási szabályokkal biztosítják be uralmukat. A lázadásra erőszakkal válaszolnak. Csak a gazdagok számítanak, a szegények semmit sem érnek. Kézrel fogható a fatalizmus és a pesszimizmus.

Ebben a helyzetben Jézus nem csupán egyszerűen megkérdőjelezi az uralkodó mércéket, az uralkodó gondolkodási mintákat, hanem fejük tetejére állítja őket. Egyszerűen kimondja az elképzelhetlent: számára nem a gazdagok a fontosak, hanem azok, akik irtalmasok, és boldognak mond-

ja azokat, akik éheznek és szomjaznak az igazságosságot; bosszú helyett kiengesztelődést követel: „Ha valaki rosszat tesz veletek, mondjatok le az ellenállásról, a bosszúról és a megtorlásról!”

Jézus az ellenségszeretetre, a pacifizmusra, a szelídségre és az igazságosságra épít. Figyelme nem a gazdagokra, hanem a szegényekre irányul. Ezzel feje tetejére állítja az uralkodó logikát, amely egyúttal az uralkodó logikája is. Van bátorsága ahhoz, hogy olyat mondjon, ami addig elképzelhetetlen volt, mi több, van bátorsága ahhoz, hogy meg is tegye az elképzelhetlent.

Jézus Hegyi Beszéde látomás egy új társadalomról – s ezt a látomást csak akkor lehet megvalósítani, ha az emberek kitörnek a régi logika öröké ismétlődő ördögi köréből.

Ez a mi jelenünkre is érvényes. A társadalmak gyakran csak akkor tudnak kiszabadulni zsákutcájukból, ha bátor emberek megtörik az uralkodó logikát.

Mahatma Gandhi például éppen nem az erőszakot prédikálta a brit megszállók erőszakával szembeni eszközként, hanem a passzív ellenállást és a polgári engedetlenséget. Gandhi és követői nem vásároltak brit árut, lemondtak azokról a hivatalokról, amelyeket a britek adtak nekik, és megtagadták az adófizetést. India végül elérte a függetlenséget. A mélyen hívő hindu Gandhi nem csinált titkot abból, honnan vette a lehetetlenbe vetett hitét: „Ha csak a Hegyi Beszéd és csak annak általam adott értelmezése állna szemem előtt, azt mondanám: keresztény vagyok.”

Dél-Afrikában egy, az uralkodó rétegből származó konzervatív fehér búr, az egykori elnök, *Willem de Clerk* szakított az évszázados apartheid rezsimmel. Egész környezetének ellenkezése ellenére szabadon engedte az évtizedek óta bebörtönzött szabadságharcost, Nelson Mandelát.

És amikor *Nelson Mandela* maga is államelnök lett, ő is szakított a bejáratott logikával: nem nyomta el azokat, akik egykor oly brutálisan elnyomták őt. Bosszú helyett a kiengesztelődést gyakorolta.

A világnak olyan emberekre van szüksége, akik szakítanak az uralkodó logikával – a politikában, a gazdaságban és a hétköznapi életben. Például a Közel-Keleten. Itt csak az erőszak és ellenerőszak ördögi körével való szakítás segít. Csak akkor lehet béke, ha az USA, Európa, Izrael, a Heszbollah, a Hámász, a Palesztin Felszabadítási Szervezet, Irán és a tálibok tárgyalóasztalhoz ülnek, és beszélnek egymással. Senki sem szavatolhatja, hogy akkor rögtön béke és demokrácia lesz, de mindenki tudja: az elmúlt évtizedek logikája csak még több halottat eredményezett.

A pénzügyi válság is azt követeli, hogy szakítsunk az uralkodó gondolkodásmóddal. Olyan rendszerre van szükség, amelyben a kevesek többé nem játsszák el a jövőt a sokak rovására, és nem spekulálnak az élelmiszerárakkal az éhezők rovására. Nem apró helyesbítésekre van szükség. Arról van szó, hogy szakítani kell a gyorsan megszerzett pénz logikájával, s a jövőre vonatkozó spekulációkat éppúgy meg kell tiltani, mint az élelmiszerekkel folytatott spekulációkat. És arról van szó, hogy gondoskodni kell arról, hogy e világ vagyónát a tömeges szegénység elleni

küzdelembe fektessék, abba, hogy az egész világot ellássák megújuló energiaforrásokkal – annak érdekében, hogy minden ember anélkül növelhesse életszínvonalát, hogy közben elpusztítanánk a világot.

Új logikára van szükség a gazdaság- és szociálpolitikában. Nem egyszerűen a lehető legnagyobb növekedésről van szó, hanem arról, hogy *mi* növekedjék. Az öregeket gondozók, a nevelők és tanárok száma, vagy a környezet elpusztítása. Az a kérdés, hogy azoknak a gyerekeknek a támogatását növeljük-e, akiknek támogatás nélkül nincs jövőjük, és azoknak az új technológiáknak a támogatását növeljük-e, amelyektől a Föld jövője függ. Arról van szó, hogy olyan igazságosan oszthassuk el a gazdagságot, hogy minden ember méltó életet élhessen, és a vesztesek agressziója egykor ne tartozzék hozzá a társadalom hétköznapijaihoz.

A Hegyi Beszéd nem kormányprogram, de jézusi útmutató lehetne – egy olyan politika számára, amely az ár ellen úszik. Ám a politika, az állam nem képes egyedül megoldani minden problémát. Szükség van egyes emberek bátor gondolkodás-átalakítására, bátor elkötelezettségére az ún. fősodor ellenében. Alkalom bőven adódik erre. Vásárolhatnánk tisztességes kereskedelem útján forgalomba hozott vagy ökológikusan előállított termékeket, noha ezek drágábbak. Befektethetnénk úgy a pénzünket, hogy az etikus célokat szolgáljon, még ha kisebb nyereséget hoz is, s akkor világszerte milliányi kisparaszt válhatna kicsit gazdagabbá – s akkor talán a tőzsdék és a bankok is érdeklődést mutatnának az etika iránt.

Ahol az egyes emberek tanúságot tesznek erről a bátorságról, ott emberibbé válik a világ. És létezik bátorító példák: a *Flachglas Wernberg GmbH*-ra gondolok, egy síküveg-gyártó kft-re a felső-pfalzi Weidenben. Nyolc évvel ezelőtt a 650 alkalmazott kétségbe

volt esve, mert brit anyakonzernjük éppen közölte velük, hogy eladják őket, és csak 80 munkahelyet tartanak meg. Az üzemi tanács néhány bátor tagja éjszakába nyúlóan tárgyalt a szakszervezetekkel és vállalkozási tanácsadókkal, s végül látszólag örült javaslatot tettek: a dolgozói kollektíva maga veszi meg a vállalkozást. Senki sem számolt azzal, milyen ellenállást vált ki ez a szakítás az uralkodó logikával. A helyi takarékpénztár nem akart hitelt adni rá, s a bajor államhivatal sem. Csak akkor kaptak hitelt, amikor az alkalmazottak a fizetésemelésüket és prémiumukat ajánlották fel biztosítékul. Most immár hét éve birtokolják az alkalmazottak az üzemet. Minden munkahely megmaradt. Az emberek keményen dolgoznak, s ebben az üzemben 54 munkahely van súlyosan sérült emberek számára, illetve 84 oktatóhely – és az alkalmazottak mindenekelőtt egy dolgot tudnak: nem fogják eladni őket.

Hasonló bátorságot tanúsított több mint harmincöt évvel ezelőtt néhány bankár is. Akkoriban még senki sem beszélt pénzügyi válságról, de ezek a bankárok másképp akartak bánni a pénzzel, mint ahogyan addig tették hagyományos bankjukban. Valami újat akartak létrehozni a pénzzel, embereket akartak kapcsolatba hozni általa. Ezért olyan bankot alapítottak, amely mind a mai napig pontosan ezt teszi. Tulajdonosai nem kapnak osztalékot, a betétesek kamatai viszonylag alacsonyok, ügyleteik hatása ellenben nagy: a bankhitelek segítségével szülők óvodákat és iskolákat építenek közösen, mások munkanélküliek számára alapítanak vállalkozásokat, iparosok a műhelyüket fejlesztik, biogazdaságok virágoznak fel, és megújuló energiaforrásokat éppúgy támogatnak, mint fiatal muzikusokat vagy hajléktalanokat. A *GLS Közösségi Bankról* van szó, amelynek nevében a *GLS* azt jelenti: „geben, leihen, schenken”, azaz: adás, kölcsönzés, ajándékozás. E bank számára a pénz nem a spekuláció tárgya, hanem az alkotás eszköze.

Ezek a történetek bizonyítják: olyan emberekre van szükségünk, akik megtörik az uralkodó logikát – a politikában, a gazdaságban és helyben is. És azt bizonyítják, hogy ez a gondolkodás-átalakítás lehetséges. Ezek az emberek talán bolondnak számítanak, de a történelem azt mutatja, hogy a mai bolondok épp elég gyakran a holnap hősei.

Forrás: Publik-Forum, 2009/24

